

OSTRVO KRAH

Ina Valčanova

Sa bugarskog prevela
Jasmina Jovanović

OSTRVO KRAH

Naslov originala
Ина Вълчанова:
ОСТРОВ КРАХ

Copyright © Ина Вълчанова, 2016
Copyright © 2019. za srpsko izdanje, Heliks

Izdavač
Heliks

Za izdavača
Brankica Stojanović

Urednik
Bojan Stojanović

Lektor
Vesna Đukić

Štampa
Newpress, Smederevo

Tipografija
Janson Text

Prvo izdanje

ISBN: 978-86-6024-019-6

Smederevo, 2019.

www.heliks.rs

Co-funded by the
Creative Europe Programme
of the European Union

The European Commission support for the production of this publication does not constitute an endorsement of the contents which reflects the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.

Za Kapljicu

PRVI DEO

Mislim da treba da skratim kosu. Pre četiri godine, kada sam se ošišala, malo je reći da sam izgledala deset godina mlađa. Uopšte, mnogo me nervira kada kažu „deset godina mlađa“. Deset godina mlađa od čega? Nije važno to što sam izgledala mlađa, nego što sam pronašla svoj pravi izgled. Imam u vidu ono što bi frizeri i trebalo da rade, ili čak i reži-seri – da nalaze pravi izgled.

Uvek sam mislila da ona podseća na groficu. Kada začeslja kosu unazad i skupi je, tada joj se ramena ispravljaju, počine da gleda na drugačiji način, drugačije da hoda i zaista liči na groficu. Ali obično je musava, sklanja pogled i žmirka ispod šiški. I uopšte ne primećuje da nabira nos. Uvek je ubeđena da dobro izgleda.

Onda sam joj rekla da joj dobro stoji i da uvek treba tako da nosi. A ona mi je odgovorila da je previše damski i da liči na „frizuru“. I posle samo dve nedelje je uspela da je veže pozadi groznom narandžastom gumicom. Većina žena se jednostavno stidi da izgleda dobro. Ili ih je, možda, strah da ne izgledaju smešne. Poznajem taj strah, mnogo sam ga puta osetila, pre nego što sam postigla sadašnju ravnotežu. Ljudi mogu jako gadno da se podsmevaju i prosto ti se čini

da je to kraj. Posebno kada sasvim sigurno shvatiš da ti se nije učinilo. Nije ti se uopšte učinilo nego ti se keze u lice.

Kako je sada to smešno kada već znam koliko vredim. I koliko Oni vrede.

Ona jeste nesrećna, razume se, a pravi se da nije. Kao i svi. Neprekidno je mnogo vesela. Smeje se čak i kada je sama i dok ide hodnikom. I, umesto da kaže „dobar dan“, ona se još više smeje. Divan osmeh. Srce da ti se slomi od muke, bukvalno.

Ali komplimente ne daje. Nikada ti ne govori prijatne stvari. Bulji svojim iskrenim očima i odmah ti govori nešto smešno što se dogodilo. Na primer, isključili su joj struju pošto je zaboravila da plati, mačka je oborila sveću, a muž joj je napravio skandal i odbio da ode po ćevape. Vrlo smešno.

Ne mislim da sam vrednija, više mi je žao ljudi. Smatram da sam dostigla nivo na kome treba drugima da pomažem. Zbog toga pokušavam da ih razumem. Pokušavam da zamislim kako čovek može zaboraviti da plati struju. Zaista mi je teško.

Sada jede tortu. U bifeu prodaju tortu s mnogo teškim kremom od margarina i čokolade. Dovoljno je i jedno parče da začepiš zauvek sve arterije. Ona je uzima skoro svakoga dana. Sada gleda u mene, oblizuje kašičicu i smeje se. Odavno mi je poznato da ljudi rade takve stvari, jer podsvesno žele da se kazne zbog nečega. Samo ja znam koliko me je koštalo da izađem iz tog kruga.

Bila sam debelo dete i to je bilo strašno, ali je još strašnije bilo što sam i u pubertetu ostala debela. Sada, razume se, znam da sam tome bila kriva sama, ali tada nisam znala. Tada nisam mogla da shvatim zbog čega tolika nepravda, nisam mogla da shvatim zbog čega sam debela i bilo me je strah.

Uspevam da odgovorim nečim kao osmeh, ali mi baš i ne ide, ne idu mi lažne stvari i zbog toga spuštam pogled na svoj čaj. Moj čaj je u porcelanskoj šolji koju sam donela od kuće. Ništa teško, ali to vrlo malo ljudi čini. Ljude to ne interesuje. Drže s dva prsta vrele, omekšale plastične čaše i plastične kašičice im udaraju u lice. Na televiziji su pustili utakmicu i neki muškarci su se zagledali u ekran. Razume se da piju. Toplo pivo i toplu votku iz plastičnih čaša.

Gledam u svoj prsten – savršen je. Evo nečega što nije plastično.

Sada hoću da ispričam šta sam uradila sa svojim stanom.

Moj stan je u Pirotskoj, ali malo više, posle trgovačke četvrti. Vrlo je mali – dvosoban, male kvadrature, na četvrtom spratu. Mračan je, ima samo jednu kuhinjsku terasicu, koliko da ostaviš krompir. Sada, naravno, tamo nema krompira, već cveća. Hortenzije. Kupatilo je toliko malo da teško zatvaram vrata kad uđem. Tu su bili kada i izlizane bele pločice. Mala dnevna soba s vratima i samo jednim omanjim prozorom. Tamo sam spavala kao dete. Duga, uzana spavaća soba, koja nije bila predviđena za bračni krevet, ali je moja majka nekako uspela da ga ugura i posle toga se garderobier zatvarao samo napola. Tesne, spiralne stepenice, koje su mačke stalno zapišavale. Kada su mi majka i otac umrli, oboje za godinu dana, svake noći sam imala košmare i u njima je pretnja uvek dolazila sa stepenica. Tada uopšte nisam znala da postoji feng šui, ali sam podsvesno znala – stepenice.

Stepenice su toliko bile loše postavljene da nikakva ogledala tu nisu pomagala. Morala sam da zazidam vrata i da probijem ulaz s druge strane.

S tim stanom ništa nije bilo kako treba. Da sam imala para, prodala bih ga i kupila drugi. Ali nisam imala toliko para. Postepeno, malo-pomalo, uspela sam da skupim za renoviranje. Više ne jedem mnogo. Pletem i šijem – uglavnom sama šijem odeću. Osim šešira. Šešire ne mogu da napravim i moram da ih kupujem. Ali – sve drugo mogu. Čak sam prošle godine sašila kaput.

Nije bilo brzo. Ali sam tih meseci, kada nije bilo para za nešto više od kineskog servisa za čaj ili indijske zavese, kupovala knjige i čitala – feng šui, joga, meditacija, knjige o samopomoći. Svakoga dana sam pravila po jedan mali korak. I najduži put kreće od prvog koraka, zar ne?

Kod mene je prvi korak bio najveći. Bacala sam. Činilo mi se da su nekoliko meseci đubretari radili samo zbog mene. Naš kontejner na ćošku uopšte mi nije bio dovoljan – svakoga dana sam punila još dva.

Bacala sam.

Svoje dečje igračke, maminu i tatinu odeću, njihova sveđanstva i slike sa svadbe. Bacila sam svu njihovu posteljenu, istanjena vojnička odela, čuknute šerpe, debele i grube tanjire, iskrzane šoljice, sito za prosejavanje brašna i modle za kolače, Большую советскую Энциклопедию, žakar terpihe i linoleum iz kuhinje. Najteže je bilo kada sam počela da izbacujem nameštaj. Nisam mogla da priuštim nosače da snesu to đubre niz uzane stepenice. Kupila sam sekiru i počela da ga sečem, što nije nimalo lako. Tada sam još uvek bila u dobroj fizičkoj kondiciji. Ponekad sam se po celu noć borila sa samo jednim predmetom. Susedi su me gledali podozrivo dok

sam niz stepenice snosila polomljenu drvenariju. I duške sam takođe morala da isečem i da ih iznosim u kesama za đubre. Najteže je bilo s madracem – sekla sam ga, rezala, lomila. Nedelju dana sam se borila s njim. Ostali su peć i frižider. Poluautomatska mašina za veš. Televizor. Njih sam morala da gledam još dva meseca. Davala sam oglase u novinama non-stop. Jednom je došla neka žena da pogleda, ništa nije rekla i otišla je. Na kraju sam unajmila Cigane s Pijace soli i posle sam dve nedelje živela na kiselom mleku.

Ali nije ostala ni jedna jedina starudija. Kupila sam komad sundera i sedam meseci sam spavala na podu dok nisam skupila pare da srušim zidove. Već sam sve bila nacrtala – direktno na podu – svih deset kvadrata. Odavno sam smislila kako da pojačam ugao uzajamnih odnosa, kako da postignem ravnotežu, kako da pojačam jang.

Jer, u toj kući je bila narušena ravnoteža. Ali kada zna šta želi, čovek sve može.

Danas je poslednji petak u mesecu i javiću joj se telefonom. Uvek je zovem poslednjeg petka. Ne govorim. Samo je zovem. Ali uvek u isto vreme – u devet uveče.

Ponekad nema nikoga. Ponekad joj se javlja muž ili sin. Nije važno. Uvek u petak i uvek u devet. Pretpostavljam da je već to zapamtila.

Podnela sam molbu za odmor i predala dokumente za pasoš. Kao što je red, setila sam se da pogledam da mi nije istekao pasoš četiri dana pred odlazak i nakon što sam kupila kartu. Naravno da je istekao. Još prošle godine. Ispalo je da sam za poslednjih pet

godina putovala samo četiri puta i sada je trebalo da platim šezdeset tri leva da bi mi ga završili za tri dana. Zbog čega se samo meni dešavaju takve stvari?

Ni ovoga puta nisam mogla da završim posao u samo jednom odlasku, uprkos tome što sam se potrudila. Zvala sam telefonom pasošku službu. Kada su se konačno javili, pitala sam šta treba da se donese – samo lična karta i stari pasoš. I šezdeset i tri leva. Dobro. Kada sam otišla, na vratima je pisalo: lična karta, stari pasoš i aktuelna fotografija ne starija od šest meseci.

Dobro. I dobro, i loše. Nije moglo da prođe s jednim odlaskom. S druge strane, odavno želim da promenim sliku jer me na svakoj granici posmatraju užasnuto i prave mi probleme. Jednom su me na srpskoj granici izbacili iz voza s prtljagom i pasoš negde odneli. Pitala sam ih šta će biti ako voz krene, a oni su mi odgovorili da ih ne zanima. Voz je stajao dvadeset i pet minuta, a meni su vratili pasoš dvadeset i četvrtog. Zbog toga što mi je grbav nos. U stvari, nije mi nos grbav, ali su me tako osvetlili da sam ličila na prebijenu izbeglicu iz Bosne i to s krivim nosom.

Zbog toga sam se obradovala, u početku. Otišla sam kod najbližeg fotografa i rekla da me slikaju. Rekli su da se pripremim i zatvorili me u neki sobičak bez ventilacije, s ogledalom i dva uključena reflektora. A bio je 28. juli i 36 stepeni. Čekala sam desetak minuta i na kraju se pogledala u ogledalo. Lice mi je bilo sasvim mokro, a znoj mi se slivao u oči. Znoj nadražuje oči i one pocrvene. Zbog toga sam izašla iz sobice i otišla da im kažem da sam spremna. Nasmejana mlada žena je, međutim, prodavala ramove. Tada je došla namrštena mlada žena i rekla: „Ne brinite se, ja ću vas slikati“ – i ponovo me uterala u dušegupku. Pitala me je da li sam se pripremila i ja sam joj glupo rekla kako bih rado nečim izbrisala lice jer sam sva mokra i možda ću se sijati. Nezadovoljno mi je dobacila čvrsto zatvoren paketić i ja sam počela da čupam

sa svih strana, ali su mi ruke bile znojave i nisam uopšte mogla da ga otvorim. Ispalo je da su to bile vlažne maramice i, u ovoj državi, izgleda njih svako može da otvori. Osim mene. Nije ni bilo mnogo važno jer mi je lice ionako bilo sasvim vlažno da vlažnije nije moglo biti. Zbog toga sam sela na stoličicu i smrknuto se zagledala u objektiv. Namrštena mlada žena mi je rekla da malo spustim glavu i podignem bradu. Pokušala sam da izvršim te dve operacije istovremeno i zaista sam se potrudila, što se vidi i na slici, jer su mi se na vratu zategle dve žile debele kao konopci.

(Telefon zvoni kao lud i ja prosto neću da se javim jer upravo perem pod, a to se mora obaviti najkasnije do pola četiri popodne.)

Ni ona nije mnogo puta okidala, ali mi je ipak ponovila da malo spustim glavu i podignem bradu. Posle me je upitala: „Da li da slikam?“, a ja sam odgovorila: „Nije važno, i bez toga ja već plaćem.“ I onda je okinula i pokazala mi sliku na ekrančiću. Trebalo je iskreno da joj kažem da li mi se sviđa. Nisam ni pogledala i rekla sam da mi se dopada.

Pogledala sam je tek na ulici. Još strašnija od prethodne, ali možda i zbog toga što sam ostarila.

Odlazak iz Sofije je bio užasan. Ipak sam zamolila Mišu da me odveze na autobusku stanicu, a znala sam da je kiseo. Bio je u najboljem kiselom izdanju. Sve vreme je namćorski prigovarao kako ćemo da upadnemo u gužvu, kako će mu se pokvariti ventilator i kako će motor da se pregreje, i kako ćemo zakasnuti jer nikako nije bilo dovoljno stići sat ranije. Sat ranije je prekasno. A ja sam mislila da je i deset minuta ranije bilo dovoljno jer to ipak

nije bio avion, nego linija za Zagreb. I da će mi dozvoliti da uđem bez ikakvih carinskih i pasoških kontrola, samo je trebalo dovući ranac do prtljažnika. Ali baš to je ispalo fatalno.

Stigli smo sat ranije i nismo upali ni u kakav zastoj, jer je potreban poseban talenat da se naiđe na zastoj u nedelju u tri popodne. Posle sam morala da pronađem koja od kućica je kancelarija firme koja mi je prodala kartu i da mi oni kažu gde mi je autobus. Miša je odlučio da će me čekati u kolima. Odmah smo pronašli parking iako se on sve vreme brinuo da li parkinga uopšte ima. Bilo ga je. Ali je dedica s parkinga rekao da nema potrebe da plaća dva leva kad može da stane tu, na ulici. I on je stao. Ja sam poletela da tražim kancelariju i razume se, izgubila sam se između kućica, i nikako nisam mogla da se setim imena proklete firme, jer se one uvek isto zovu i uvek je nešto što počinje sa „I“. I kratko je. „Ina“, „Iva“, „Ivet“, „Irena“, „Ivi“ i „Inko“ i svuda sam pitala, ali se na kraju pokazalo da tražim firmu „Elen“ i da sam baš kod njih uzela kartu. Nije ni bilo na „I“. Ali sve to sam završila ubrzanog tempa, kao u filmu Čarlija Čaplina, pa sam za tačno deset minuta zadihana dotrčala do kola i već saznala koji je moj autobus i gde se nalazi. Ali, sada je trebalo preneti ranac. A ranac je veoma težak jer mislim da nestanem na mesec i po dana. Zbog toga je Miša kiseo, a ja pak znam da je u pravu. Osim toga, u rancu ima i knjiga. Ima i cigareta za mesec i po dana, po kutija na dan. Ima i krema i mleka za telo, da ih tamo ne kupujem. Ima zatvorene obuće za kišu, sandala, patika i japanki. Ima i dva frotira i jakna, i debeli džemper, za svaki slučaj. Pantalone za plažu i pantalone za hladno vreme, haljine za plažu, čak i jedna farba za kosu, jer će mi i ona možda zatrebati za mesec i po dana. Osim toga, ima i tri futrole s diskovima i, uopšteno, ranac je jako težak. Zbog toga sam zamolila Mišu da mi pomogne. Inače ga obično

sama stavim na rame i sama idem, jer mi to deluje kao lakša varijanta. Ali ovoga puta sam ga molila za pomoć. Uхватili smo ga sa strane i premestili do autobusa koji je stajao na parkingu za autobuse petnaestak metara od nas. Prema mom mišljenju, to nam je odnelo petnaestak sekundi, ali i one su bile dovoljne. Kako smo spustili ranac na zemlju i podigli pogled, ugledali smo pauka. Pauk je već bio zakačio kola među pipke i upravo ih je podizao. Bacili smo ranac na asfalt i potrčali kao ludaci. Čuvar parkinga je, naravno, nestao. Pretpostavljam da je on lično zvao mobilnim čim je Miša izašao iz kola.

Izašli su oni iz pauka – i razumno otkočili kola i nezvanično nam uzeli samo trideset leva. To je Miša sredio pošto im se dugo izvinjavao. Ali uopšte nije izgledao zadovoljan i odmah je otišao. Tako smo se rastali na mesec i po dana, bez poljupca.

Svakoga jutra ustajem u šest, oblačim trenerku i odlazim na mesto za trčanje. Najbliži mi je Zapadni park. Odvratno mesto, ali kada čovek kontroliše svet oko sebe, on onda vidi samo one stvari koje želi da vidi, i ne vidi one koje ne želi da vidi.

Trenerka mi je lepa – nije brendirana, ali su boje odabrane s ljubavlju pa mi je čak i traka oko glave iste boje kao i patike. Počinjem da trčim čim uđem u park i trčim tačno trideset minuta trasom koju sam prethodno odabrala. Ponekad je pretrčim za dvadeset i šest minuta, ali obično gledam da ne ubrzavam tempo. Tempo uvek treba da bude isti, a trideset je lep broj. Posle tačno trideset minuta izlazim iz parka i krećem kući. Hodam u prelepoj trenerci između

sivih, bezbojnih ljudi koji već polaze na posao. Ne gledaju me naročito druželjubivo, jer u ovom kvartu nisu baš navikli da viđaju trenerke za džoging. Ali ja se uopšte i ne osvrćem. Gledam da ih ne gledam.

Popnem se zapišanim stepenicama, uvek su mačke krive, i to ne mogu nikako promeniti; otključavam vrata i ulazim Kod Mene.

Kod Mene je nešto drugo.

Od nesrećnog kupatila sam odavno odustala i sad mi je kada u sobi. Kada je lepa i skupa, puštam vodu i stavljam čajnik na rešo. Ujutro uvek pijem jednu čašu vruće vode, pre doručka. To me umiva iznutra. Voda vri tačno onoliko koliko se kada puni. Sipam jednu čašu i ležem u toplu kadu. Nikada ne koristim sapune i šampone – samo toplu vodu iznutra i spolja. Lepo je tako započeti dan. Gledam gore, gde se nad glavom nalazi raznobojni vitraž. Volela bih da gledam u nebo, ali je to nemoguće, jer nada mnom ima još dva sprata. Pružam ruku ka daljinskom na podu i puštam Elvisa. Nikakav rok, razume se, samo najvrednije stvari. Volim da slušam njegov nežni glas potopljena u toplu vodu. Toplu vodu pijem u malim gutljajima, kao što preporučuje Dimkov. U trenutku kada je popijem, voda počinje da se hladi, jer je sve proračunato u minut i ja tada izlazim i oblačim ogrtač boje ciklame.

Nema potrebe da spremam doručak jer je on odavno gotov. Nikada ne kupujem gotove ovsene klice, koje su kao kokice od sunđera. Ja potapam žito. Kupim kilo žita i cele nedelje ga držim u vodi. Puštam da proklija i svakog narednog dana je klica malo veća. Moram da osmislim taj nedeljni ritam jer mi se sada čini da se u njemu krije nešto što tek treba da shvatim. Možda su dani u kojima je žito najviše prokljalo

najvažniji. Ili obrnuto – važni su oni dani u kojima proces tek počinje. Toliko toga još uvek ne znam.

Danas je nedelja i žito je na samom početku ciklusa. Doručujem polako, nikada ne žurim. Imam vremena.

Kada završim, dolazi najvažniji momenat – momenat mazanja. Mleka za telo su preterano skupa, a nisu ni lepa. Ja koristim ulje, ali mu dodajem kombinaciju biljaka koje sam sama pripremila. Ne pokušavam da mirišem na „Niveu“, moja kombinacija mirisa je zaista čudna, ali je to tako jer ih nisam birala nosom, već razumom. Znam šta mažem na sebe i imam sasvim tačnu predstavu o tome šta stavljam i šta to znači.

Sada mi je potrebno još trideset minuta da se osušim jer se ulje ne upija tako brzo. Deset minuta radim vežbe disanja i posle toga meditiram dvadeset minuta. Koristim frazu: „Ja kontrolišem ovaj svet i ja sam ga stvorila.“

Ne znam ko je izmislio ovaj svet, ali mi deluje pomalo zlonamerno. Rastala sam se s Mišom na mesec i po dana bez poljupca, platio je 30 leva pauku i sada sigurno misli da sam ja kriva, a tačno dvadeset minuta nakon što smo izašli iz Sofije počela je da se formira kolona. Još uvek se nikakva granica uopšte nije ni videla, čak ni u daljini, kada se autobus zaustavio i kada sam sklonila slušalice da bih čula šta će nam reći, ali nisu rekli ništa. E, to je najgadnije, jer juriš, juriš, juriš, a posle toga – čekaš, čekaš i čekaš. I dok juriš, zaboravljaš svakakve stvari, na primer sendviče za put i mineralnu vodu, a posle čekaš i ne možeš ništa da uradiš.

Tri sata pre nego što smo ugledali granični prelaz.

A kada smo ga videli, šofer je, po protokolu, rekao: „Nalazimo se na granici sa Srbijom. Imate sat vremena odmora, ali ipak pratite gde je autobus. Toaleti su levo. Besplatni su, ali nema vode i toalet papira. Fri-šop je desno. Možete da prenesete jednu flašu pića i jedan boks cigareta. Ostalo je na vašu odgovornost.“

Ka toaletima smo poleteli dosta brzo. Bile su to čudne, nove kabine, koje se klate ukoliko praviš iznenadne pokrete.

U fri-šopu nije bilo ni mineralne vode, niti bilo čega za jelo. Bilo je parfema, ali je najjeftiniji koštao 39 evra i uopšte mi se nije dopao. Zato sam kupila litar viskija za 7 evra i još jedan boks cigareta. Bolje da ima viška. Ionako sam bila najskromnija jer su svi kupovali najmanje po deset boksova cigareta, a jedan je čak tražio sto bilo kojih i posle njega se fri-šop ispraznio jer nije ostalo ništa za prodaju. Sve to su natrpali u prazne karirane torbe koje su prethodno doneli. A u moj ranac više ništa nije moglo da stane, pa sam zbog toga ostavila flašu i cigarete na sedištu kao poslednja pijanica i pušačica i ponovo krenula da se šetam, jer autobus nije imao ni najmanju nameru da se pokrene. Vratila sam se u fri-šop i kupila konzervu piva. Nekako sam uspela da je otvorim i zatim sam je pažljivo ugurala u specijalni otvor na stočiću ispred. Upravo u tom trenutku je autobus naglo krenuo ka kontrolnom punktu i sve pivo se prosulo po mojoj suknji koja je, nažalost, bila od grubog platna i dovoljno široka da zadrži pola litre piva. I onda se autobus ponovo zaustavio i šofer je opet protokolarno rekao: „Carinska kontrola. Postrojte se sa svim ručnim prtljagom na levoj strani autobusa.“

Izlila sam sve iz suknje na pod, u jednu ruku uzela torbu, a u drugu – litarku viskija i boks cigareta, i očajno stala u stroj. Carinici su me samo okrnuli pogledom, punim prezrenja. Sve im je bilo jasno.

U četiri i dvadeset pet ujutro autobus staje ispred motela. Mračno je i pada kiša. Hrabro grabim ranac i uspevam da ga podignem na rame, ali posle se krećem prilično sporo na kiši i zaista izgledam žalosno – sa poluosušenom, isflekanom suknjom.

Motel se nalazi na desetak kilometara od Zagreba i, hvala bogu, ima otvoren kafić. Spuštam ranac na pod pored najbližeg stola i trčim da pronađem toalet, zatim uzimam tri santimetra espresa, za koji su me orobili s tri evra i sada već imam pravo da sednem na stolicu i otvorim knjigu. Buduća Kortezova žena pravi neke astečke rituale sa svojom babom. Dobro, to se idealno slaže s apsurdnim motelom van vremena i prostora u četiri ujutro. Toplo je i suknja se i dalje suši iako je sa strane izgužvana. Espresso je dobar. Vredi i dva leva za santimetar, i poručujem još jedan. Dok je Emčo konačno stigao – u pola devet umesto u šest – popila sam već četiri. Manje je koštala flaša viskija. Ljubimo se, on se izvinjava i objašnjava nešto u vezi s putevima, govorim mu da je espresso dobar, a on govori da mu je baš to potrebno, pa se zbog toga okrećem i kupujem još dva.

S novcem sam pre neodgovorna, nego škrt, ali nemam ga mnogo. Tako sam shvatila dogovor, a i Emčo zna da nemam koliko i on. Sigurno sam i više mogla da skupim, ali mi se učinilo da nije pošteno prema Malom Miši, ni prema Velikom Miši. Mali Miša je Emčov sin. Dobio je ime po njegovom ocu. Ali hajde ti sad objasni ljudima da Mali Miša nije sin Velikog Miše. Naprosto me uvek pitaju šta radi junior.

Emčo se ugojio. Videla sam još prošle godine da je obrijao glavu i odobrila sam to, jer mu ionako nije ostalo mnogo toga za brijanje. Inače je i dalje visok, potresno beo i s još uvek očaravajućim i razoružavajućim osmehom. Odavno ga već ne mrzim i čak ga i dalje volim. Emčo je takav. Sada mi objašnjava kako je išao,

kobajagi prečicom, nekim strašnim, planinskim putevima, ali je tamo lila kiša i bilo je maglovito, i morao je jako sporo da vozi. Bilo je tunela i neki su bili i razrušeni, ali je ipak moglo da se prođe i, ako mu obećam da neću vrištati, i mene će onuda provesti da vidim o čemu mi govori.

Kao i uvek, uspeo je da napravi priču. Mislim da mi se zbog toga dopadao. Jer, njegove priče su uvek avanturističke i smešne, a Mišine priče su tužne i odsečne. Ali su istinite. A Emčove priče nisu.

Ispijam i peti espresso i piksla ispred mene je puna, a Emčo je ponovo ostavio pušenje i strogo mi govori da se na onom svetu ne puši. Nema potrebe. Ja se mislim, možda je zbog toga dobio deset kila, što mi takođe ne deluje potrebno, ali to ne izgovaram. Emčo je sladak.

Ispostavilo se da su mu kola novi džip, zelen kao trava, pretpostavljam, da bi se slagao s njegovim povratkom prirodi. Sada primećujem da mu je odeća malo u vojničkom stilu, kao i obrijana glava, u skladu sa džipom. Disciplinovano vezujem pojas i on mi objašnjava da samo zbog mene neće ići strašnim planinskim putem, nego će naći magistralu do Rijeke. Tražimo je pedeset minuta, vrtimo se ukrug po nekim ukrštanjima i vijaduktima i uvek se ponovo nađemo ispred istog znaka s nazivom istog sela. Sada već i ja shvatam da je on zaista krenuo na vreme i da me nije namerno ostavio u motelu da ga čekam dva i po sata. Emčo je jako loš u orijentisanju, a to sam zaboravila.

Na kraju sam mu rekla da ćemo, ako i osmi put prođe pored istog odvajanja, sigurno da naletimo na isto selo, i on je histerično skrenuo u suprotnu stranu pod nemogućim uslovima, ali smo konačno počeli da viđamo i mesta kroz koja nismo prolazili. Penjali smo se, u to nije bilo sumnje. Put ne liči na magistralu i postaje planinski. Ubrzo smo videli znak na kome je pisalo Rijeka.

– To je taj put! – vrisnuo je Emčo. – Ponovo sam na njega izašao! Samo obećaj da nećeš vrištati!

Nisam mu rekla da do Rijeke verovatno ne postoji drugi put, jer svakako mora da se pređe preko planina. Makar tako izgleda na karti. Obećavam da neću vrištati.

Ali u neko doba sam poželela da vrisnem od uzbuđenja. Zbog toga što nikada nisam videla ništa slično i zato što se to uopšte nije moglo rečima opisati. Jer, odozgo, s planine, vidimo i druge planine, koje su zagazile u more i samo pokazuju leđa kao praistorijske životinje, ali su prave planine, dovoljno ogromne i visoke, a ipak stoje u moru. A nebo ni na tren nije mirno, oblaci prolaze brzim hodom i svake sekunde menjaju osvetljenje i boju. A sve to mi gledamo s još veće visine, i te ogromne planine u moru su dole, u veoma dubokoj rupi, i nad njom se vrte oblaci, kao da ih veštica meša u svome kazanu.

– Lepo je, zar ne? – govori Emčo. – To su, u stvari, Alpi. Alpi se baš ovde završavaju.

– Podseća na Dantea – govorim. – Uskoro ćemo početi da silazimo u Prvi krug.

Samo što smo se, umesto u prvom krugu, našli u raj. Nema ni pomena od stravičnog, veličanstvenog pejzaža – ovde je sve mekano, mirno i lepo. Sada više ne vidimo celinu, nego posebne male zalive koji blešte jedan za drugim između borova i maslina. Apsolutno su neverovatni i izgledaju kao izmišljeni. Takva boja vode ne postoji u prirodi, i teško mi je da poverujem da nije obojena. Gledani odozdo, oblaci su kao naslikani – lepi i bezopasni, i jasno je da stoje tamo bez ikakvih loših namera, već samo da popune pejzaž. A pejzaž

je kao nacrtan na uzglavlju kreveta. Nisam znala da takve slike zaista postoje i da ih ne izmišljaju samouki slikari.

– Sada ćeš da vidiš ostrvo – govori Emčo.

I vidim ga. Uopšte ne deluje kao ostrvo – podseća na poseban kontinent. Ka njemu vodi ogroman, neverovatan most koji se uzdiže pravo u nebesa. Možda je taj most mesto gde bi trebalo „da ne vrištim“, jer ionako nisam videla nijedan tunel.

Emčo živi u Minhenu i oženjen je Nemicom. Po profesiji je režiser koji ne snima. Ovdje samo što nije počeo, ali su se stvari poremetile, a o Minhenu nećemo da pričamo. Emčo zna jezike i nije glup. Njegova žena ne radi i on izdržava oboje. Prodaje avionske karte. Ima svoju kancelariju. Sigurno mu dobro ide čim može da kupi kuću na ostrvu u Jadranskom moru. Uprkos tome što znam da je kuća u Minhenu njena. Ne stan, već kuća – vidala sam je na slikama. Nikada nisam razumela kako stoje stvari, a bilo mi je nezgodno da pitam. Ne znam zbog čega nemaju dece. Ipak je ona kao i ja i već je krajnje vreme da misli o tome. Emčo ima dete, ali ne i ona, njoj je ovo prvi brak. Kris je simpatična. Ne priča mnogo, ali nije glupa. Uvek se ljubazno smeje na sve Emčove štosove, koji su mene nekada terali da vičem i udaram vratima, i odmah izgovara nešto ubistveno oštroumno i mnogo efikasnije od bilo kakve vike.

Prošle godine su bili kod nas nedelju dana i, da nije bilo nje, bilo bi nepodnošljivo. Jer su se Emčo i Miša iskreno omrzli na prvi pogled i za čitav život, a posle su obojica odlučila da se neće ponašati kao prostaci, već da treba da se napiju i da se razjasne, a eventualno, i sprijatelje. Taj projekat se katastrofalno završio pošto smo ih Kris i ja pustile da piju cele noći, a ujutro njih dvojica uopšte nisu razgovarali i svaki me je vrebao da mi kaže kakve je užasne stvari onaj drugi rekao o meni. Kris i ja smo razmenile osmehe krivaca i ona je takvom brzinom jurila da očisti kubinju i opere

tanjire da nijednom nisam uspela da je prestignem. Ali zato Kris uopšte ne kuva. Kaže da ne ume. Ni ja nisam velika kuvarica, ali kuvam svakoga dana kao i svaka dobra bugarska žena. I Miša i Emčo su kuvari i tu je takođe bilo takmičenja.

A, osim toga, tu je i priča o Malom Miši koji ne želi da ode u goste kod svoga oca. Kunem se svime da nikada nisam usmeravala Maloga Mišu protiv oca. Ni ja sama ga ne mrzim, niti sam takav čovek. Ali on ima sve lošiji odnos prema ocu, ne znam zbog čega. Ne zbog toga što se mnogo vezao za Velikog Mišu, jer se i njih dvojica skoro neprekidno svađaju. Možda je naprosto pubertet.

Ne mislim da između Emča i Miše postoji ljubomora. Barem ne u odnosu na mene. Prošle su godine, nisam se razvela od Emče zbog Miše i istina je da je on mene napustio. Možda je bila reč o Malom Miši. Možda Emčo misli da mu ga je Veliki Miša uzeo.

Sve te stvari su toliko nepodnošljive i naporne, da ja i ne mislim na njih. Bolje mi je da mislim kako ću se sada provesti na nenaseljenom ostrvu. Jer, po planu treba da budem dve nedelje s Emčom i Kris i da posle ostanem sama mesec dana.

Međutim, ostrvo mi uopšte ne deluje kao nenaseljeno. Prošli smo preko mosta na nebu (nisam vrištala jer je bilo jako lepo, ali nije se moglo uporediti sa strahovitim pogledom s planine) i odmah smo se našli na pristaništu za trajekt gde se prostirao beskrajni red kola.

– Samo na drumu možeš da vidiš koliko u stvari ljudi ima na ostrvu – govori Emčo. – Drugačije ih ne primećuješ, jer je toliko mnogo zaliva, da postoji za svakoga po jedan. Ponekad od samo tri metra. Kao jednosoban stan.

Prošle godine se Kris umešala i popravila stvar. Preskočila je jedno veče da ih prođe mamurluk, a zatim je izjavila da toga dana časti i izvadila je na sto dve flaše viskija, što je značilo po pola flaše na čoveka. Popila sam jednu čašu i počela unapred da se pravdam

kako ću da idem da legnem jer se od takve večeri ništa dobro ne može očekivati, ali me je Kris zbog nečega pozvala u kuhinju i rekla mi: „Mislim da treba da ostanemo do jutra.“

Žena je, može se reći, genijalna. Bile smo budne do jutra, popile više od muževa i prešle na ženske razgovore o tome koliko su obojica grozni. Emčo je bio u težem položaju jer smo obe o njemu imale mnogo toga da kažemo, ali je zbog osećaja za pravdu ona gledala da napada i Mišu isto toliko. Rekla mu je kako se ponaša uobraženo i arogantno i kako visoko ceni moju hrabrost da ostanem s njim jer ona ne bi izdržala nijedan dan. Ja sam još više cenila njenu hrabrost da ostane s Emčom, ali joj nisam rekla zbog toga što je to bila taktika. Pošto Kris nije znala bugarski, razgovor se odvijao na engleskom i u početku je Miša, koji je tako zarađivao za život, zlobno popravljao Emčov engleski, ali dva sata kasnije je popravljao samo mene i Kris. Postepeno su njih dvojica bila uvučena u rat sa ženskim polom i morali su da se udruže, uslužno su davali replike jedan drugom i samo što se na kraju nisu izljubili. Umesto toga, uglas su izjavili da idu da legnu i da ostavljaju pijane žene da same lupetaju gluposti.

I jesmo bile pijane i te gluposti nisu bile samo taktika. Ali, kada sam i sama krenula da spavam, Kris je rekla: „Ne, ostaćemo još makar deset minuta.“

Sutradan me je bolela glava, ali ova dvojica su razgovarala. Nije da su se baš voleli, ali su govorili. Katastrofa nije bila potpuna.

Drum je uzan i mnogo je kola, ali se svi sklanjaju i čekaju. Niko ne vozi agresivno. Kola su srednje klase, nema mercedesa, ali su sva nova i čista. Sada već prolazimo sredinom ostrva i više se ne vidi more, već smokve, masline i vinogradi pored puta. I planine u daljini. Mislim da sam pozvana kao prethodnica dolasku Malog Miše, koji ih je i prošle i ove godine odbio.

Prema mom mišljenju, posao danas nije išao. Znam da se kod nje stalno dešavaju neke tragedije, ali ipak – u ponedjeljak da ne dođeš na posao do četiri! Silazila sam u kafić triput. U neko doba sam provirila u kancelariju. Sto joj je bio sasvim prazan i sređen. Pepeljara je bila prazna i oprana. Čak sam pomislila da je možda otišla na odmor. Ali je to, razume se, u avgustu nemoguće. Ona nikada ne ide na odmor u avgustu.

Ne mogu da je pozovem telefonom jer nije poslednji petak u mesecu. Kada godinama gradiš jednu vezu dužan si da se pridržavaš pravila. Zato sam prošla pored njene kuće posle posla. Roletne su spuštene. Razume se, to je možda zbog vrućine, ali znam da nije. Sve više razvijam njuh za takve stvari.

U toj kući nikoga nema. I mislim da se dogodilo nešto užasno.

Pokazalo se da je kuća daleko od mora, u jednom selu, sa svih strana opasanim kamenim zidovima. U unutrašnjosti, ostrvo podseća na lavirint zbog toga što je ispresecano niskim kamenim zidovima, koji ograđuju ne zna se šta. Ponekad ograđuju dvadesetak kvadratnih metara trave s ležaljkom koju je neko stavio u sredinu. Ti zidići su visoki oko metar i uopšte ih nije teško preskočiti. Nekoliko dana sam se pitala čemu služe i na kraju sam pitala Emča. U stvari, zemlja je puna kamenja i ljudi ga vade da bi nešto mogli da posade, pa makar to bila i trava. A zatim, pošto nemaju šta da rade, oni ih ređaju i tako nastaju zidići. Kada bi ostrvo pogledao odozgo, bio bi siguran šta je to lavirint.

Emčova kuća je bela, lepa i stara, s tamnim šalonima na prozorima i sredozemnog izgleda. Prizemlje je kameni podrum s ognjištem i trenutno služi kao kuhinja, ali je to ogroman prostor i oni imaju razne planove šta bi s njim – planove od kojih se kosa diže na glavi. Kupatilo je dole, po strani, i u njega se ulazi kroz odvojena vrata iz dvorišta. U njemu sam odmah videla jednu ogromnu škorpiju u umivaoniku. Izletela sam uz vrisak, maltene sa smaknutim gaćama, ali je Kris bladnokrvno ušla u kupatilo, izula japanku i razmazala je. Rekla mi je da ima mnogo škorpija, ali da one uopšte nisu opasne i kako bi trebalo da se naviknem ukoliko hoću da ostanem tu sama.

Gore vode strme, drvene stepenice, ka prostoriji koja nalikuje na predvorje, a iz njega se ulazi u dve velike sobe s prozorima koji gledaju na srebrnozeleno masline. Sobe su gole, u svakoj je samo po jedan veliki krevet i četiri garderobera koje Emčo planira polako da sagori u ognjištu. A garderoberi su lepi i stari, i od početka mi ih je žao.

Ispred kuće postoji nadstrešnica, veliki sto od tikovine i jako lep, starinski bunar. Bunar je pravi – ima pumpu i iz njega se kuća snabdeva vodom.

Inače, dole u kuhinji ima svega – peć, frižider, šporet, aparat za kafu, stari ormari koji će, pretpostavljam, takođe završiti u vatri.

Čuju se zvonca i na putu se pojavljuje stado ovaca. Ovce su čiste, bele i manje su od naših. I ovdje je očigledno prste umešao isti umetnik koji je i zalive naslikao.

Dovlačimo moj ranac do gornjih soba, redam stvari u sva četiri garderobera (mislim da ću ih tako spasti od vatre), perem se u kupatilu. U kome više nema škorpija. Pitam se šta da obučem jer je oblačno vreme i kiša i dalje pada, a sredozemna kuća baš i ne izgleda lepo u tom severnom i bladnom pejzažu, kao da je prenesena negde u Skandinaviju dok sam spavala.

Na kraju odlučujem da su pantalone i majica odgovarajuću, kako za plažu, tako i za hladnoću, posebno ako obučem i džemper.

Silazim u kubinju, a oni su rešili da treba bogato da jedemo, jer je već dvanaest. Jedemo previše zagrejane jučerašnje špagete i pijemo pivo. Emčo ne prestaje da priča, ali ja ga zaista teško pratim. Kris ćuti. Emčo izjavljuje da je veoma umoran, ali, ako ja boću da idem na plažu, on će me odvesti. Gledam u skandinavski pejzaž napolju i govorim kako mi je jedina želja da spavam. Krevet je bio strašno udoban.

Nema smisla da pričam o vremenu kada sam na poslu, jer sam tada ista kao i drugi – ili se makar pravim. Radim u računovodstvu i radim svoj posao izuzetno dobro, ali to niko ne primećuje. Tako je zbog toga što – ako ćutiš i radiš, i nema nikakvih problema – isto je kao i da nisi tu. Nije važno to što radiš, već da kukaš na sav glas kako si se razbio od posla, to jest, da shvatiš da toliko bolji utisak ostavljaš što je više problema. Nekada me je to nerviralo, ali sam sada iznad tih stvari. A i nije mi stalo da se uključujem u njihove glupe razgovore – šta su skuvale i šta treba da kupe, i kako da oslabe kada jedu grickalice.

Znam da me ne vole mnogo jer se to oseća. Kako uđem u prostoriju, odjednom začute i posle počinju da govore o nečemu drugom. Pretpostavljam da ih nerviram, a imam i čime. Nadmoć uvek nervira. Ja ne jedem grickalice, i one vide da sam mršavija od njih. Ali ih najviše nerviraju šeširi. Jer ja uvek nosim šešir, a to seljake posebno nervira.

Ali sve su to sitnice koje prolaze pored mene i trudim se da ih ne primećujem. Mnogo izgubljenih sati označava ovaj moj posao – toga sam svesna. Ali ipak imam sreće što sam žena sa svojim zanimanjem i što sam zbog toga nezavisna. Jer, drugačiju varijantu sam već okusila.

Zaista, bolje je da preskočim to vreme koje provodim na poslu. Evo, pet je sati, stavljam šešir, ostavljam sto savršeno uredan i krećem kući. Ovoga puta ću pešačiti duže, jer ću ići prilično dugim, zaobilaznim putem da bih prošla pored njih. U dvadeset do šest više nije toliko vruće iako su zavese i dalje spuštene, mračno je.

Ovde je prihvaćena ideja da će Emčo raditi na rekonstrukciji kuće, zasad na laptopu, a da će Kris ići sa mnom na plažu. Ali Kris je ujutro izjavila da ima groznicu, drhtavicu i da joj je hladno. I Emčo kreće da mi pokaže jedan od najstarijih nudističkih kampova u Evropi.

Mesto se zove Konobe, što na hrvatskom znači „krčme“, plaća se, ali samo deset kuna – malo više od evra. Dočekuje nas znak na kome su precrtani obučeni ljudi i foto-aparati. Deca bez pratnje su takođe precrtana, ali je psima dozvoljen ulaz. Sve to mi izgleda užasno civilizovano. Dok smo izlazili iz džipa, pitala sam Emča da li odmah treba da se svučem, a on mi je odgovorio da se ne primam jer tamo ništa nije obavezno i kako su ti znakovi postavljeni samo da prepadnu naivoćine, ali u istom trenutku vidimo jedan auto iz kojih silaze potpuno goli mama, tata i dečica i odlaze da kupe karte. A plaže su dole; mi smo zasad na putu i, pri tome – mesto liči na planinski vrh. Pored, na biciklu prolazi go muškarac koji izgleda

kao da ima ne manje od sedamdeset godina. Kosa mu je bela, duga i vezana u rep. Dobro. Ovo je mesto iz šezdesetih.

Očekujem okupljalište ostarelih hipija, gde ću konačno dobiti retku šansu da budem jedna od mlađih. Ali ispalo je da nije tako. Ima i mladih, i starih, i sredovečnih, mnogo je dece, a najviše – pasa. Na ostrvu je na većini plaža zabranjen ulaz psima, objašnjava Emčo, zbog toga je njihovo prirodno mesto pored nudista. Uprkos tome što ih većina i ovde nosi kaiševe protiv lajanja.

– Kako protiv lajanja? – pitam.

– Pa, da ne laju – govori Emčo. – Sa citronelom. To je neka biljka. Kako pas počne da laje, ona ga guši svojim mirisom i on učuti. Postoji i daljinski upravljač. Ako zalaje, pritisne se dugme – i pas učuti.

– Zbog čega? – pitam.

– Da ne dižu galamu i da ne ometaju ljude.

Ćutim jer sam potresena. Baš sam htela da pomislim kako je i meni prirodno mesto pokraj nudista, ali sada više nisam toliko sigurna u to. I upravo u tom trenutku sam sopstvenim očima videla taj napredak tehnike. S leve i desne strane prilaze nam dve gole žene i vode pse na povocu. Možda zbog toga što su vezani, psi nasrću jedan na drugog i laju, a njihove velike vlasnice ne uspevaju da ih zadrže. Jedan je beli labrador, a drugi mali, crni buldog s velikim ušima koje čine da podseća na šišmiša. Žena s labradorom zaista u ruci ima daljinski i pritiska neko dugme. Labrador je učutao, ali ne i buldog koji jako širi oči i laje u nepodnošljivom registru, kao da želi da mu da očigledan primer čemu služe kaiševi protiv lajanja. „Sorry – kaže žena sa buldogom – sorry, sorry, sorry.“ Zatim obema rukama hvataju povoce i uspevaju da odvuču pse jednog od drugog. Buldog nastavlja da laje, a labrador je podvio rep i izgleda iskreno nesrećno.

– Je l' vidiš? – govori Emčo.

Kamp je ogroman. Odvojili su jednu malu planinu i sve malene zalive u njenom podnožju. Ima teniskih terena na kojima sam prvi put videla gole tenisere, dva restorana, mini-golf i supermarket. I zaista su svi goli, i to ne samo na plaži. Ušli smo u supermarket, gde je prizor nadrealistički. Gole porodice guraju kolica prepunjena hranom, a i kasirke su gole. Očito da niko ne obraća pažnju, niti iko gleda loše na to što smo mi obučeni. Kad smo već tamo, znači da smo njihova sorta. Tu i tamo se vide još neki obučeni ljudi, na primer žene, gole do pojasa, ali u šarenim ciganskim suknjama, ili muškarci u majicama, ali bez gaća – sigurno su im izgorela leđa. Kupujemo malo bresaka da bismo opravdali razgledanje supermarketa i silazimo do mora. Svuda su table na kojima piše FKK, što, mislim, znači, „slobodna telesna kultura“ na nemačkom. Zaista prevladaju Nemci, ali ima i Italijana, Poljaka, Engleza, Skandinavaca i čak sam videla jednu porodicu Francuza, samo što su oni bili obučeni i nešto su spremali ispod nadstrešnice ispred kamp prikolice. Ima i Hrvata, ali oni uvek dođu svojim čamcima iz drugog mesta.

Izabrali smo jedan neverovatni zaliv, skoro potpuno okrugao i prekriven izbrušenim kamenčićima, koje sam kasnije čitav dan skupljala i, na kraju, iznela gore bar kilogram. More je bleštavo zeleno – boja u koju nijedan normalan čovek ne bi obojio dno bazena, jer je preterano nestvarna. Zaliv je zaista sasvim okrugao, hoću da kažem – ne samo iz pravca kopna, već i s mora. Ne vidi se horizont, nego idealni krug udaljenih, plavih planina. Teško je poverovati da je to more – više liči na švajcarsko jezero s goblenu. Voda je bistra, duboka i bladna. Sunce je jako, ali su oblaci već na liniji i opet počimju da menjaju boje na svakih deset minuta. Gore, iznad plaže su brdo i šuma velikih, prelepo nakrivljenih borova. Između borova vise ljuljaške i u njima, u bladu, leže golaći i čitaju knjige.

Odrasla sam na nudističkim plažama, ali osećam nelagodnu kada treba da se svučem ispred Emča jer me nije video golu barem deset godina. Naravno, skidam se, kao i on, i on odmah počinje da se izvinjava što se ugojio, a zatim govori da sam, kao i uvek, najlepša. Emčo je potresno beo i zaista prilično debeo, ali ništa ne visi – podseća na ogromnu, nabijenu, belu bebu. Što se mene tiče, nadam se da ću kroz desetak dana izgledati bolje, a i nisam bila najmlađa. Ali ovde ženska tela izgledaju kao da nemaju godine, sve ukupno, zategnuta su i održavana, i mislim da se uklapam u standard. Niko me ne gleda upadljivo, ali osećam izvesno odobravanje kada sam, konačno, svukla dugu haljinu do zemlje, dugih rukava (da ne bih izgorela) i kada su ljudi videli da se ispod toga ne krije čudovište.

Posle je mnogo lepo jer sam ušla u more i skoro da ne izlazim, a more je prekrasno, čak i to što je voda hladna kao u švajcarskom planinskom jezeru. Svaki sledeći put izlazim sve više promrzla, sve plavljib usana i sve smežuranijih vrhova prstiju, ali sve veselija. Skupljamo kamenčice i poigravamo se svojom žeđi za uživanjem, a u vodi pravimo sve majmunštine iz nekadašnjih vremena. Jer smo Emčo i ja često išli na more, pošto smo ga oboje voleli. S Mišom sam išla samo dvaput i oba su se završila katastrofalno. Drugi put je upao u krizu, ležao nedelju dana u okružnoj bolnici u Burgasu; dopustili su mi da i ja ležim s njim u istom krevetu i posle smo neslavno otišli noćnim vozom za Sofiju. A prvi put, nakon što smo se nasmrtno posvađali i skoro rastali, Mali Miša je pao sa stene i povredio se, što se ponovo završilo u okružnoj bolnici u Burgasu i neslavnim vraćanjem u Sofiju. I zbog toga on više sa mnom ne ide na more – idem sama. Ali do sada nisam odlazila toliko daleko i na toliko dugo vremena.

– Je l' lepo? – pita Emčo.

– Najlepše mesto koje sam ikada videla.

– *Da, ali da bi se sklonila iz one zemlje, treba imati petlju, a ti si se prepala.*

– *Možda se i nisam prepala. Možda nikada i nisam imala nameru da se sklanjam.*

– *Prepala si se.*

– *Možda jednostavno želim da živim u Bugarskoj. Zar nemam pravo da živim u Bugarskoj?*

– *Ostala si sa svojim navikama. Plašila si se da pokušaš. A vrediš sto puta više od njih. U normalnom svetu ne možeš da potoneš ako imaš kvalitete.*

Da, uvek možeš da prodaješ avionske karte, mislim, ali mu ne govorim.

– *Ni Miša nema nikakvu budućnost u toj nesrećnoj zemlji*
– *nastavlja Emčo.*

Aha, stigli smo dotle.

– *I ti si odgovorna za njegove izbore jer imaš jak uticaj na njega. Koji ja, na žalost, nemam.*

Emčo je začutao, a ja objašnjavam kako ću poslednji put da se okupam i, uprkos tome što se još uvek nisam ugrejala, ulazim u more i plivam dok mi telo ne izgubi osećaje i dok ne prestane hladnoća. Plivam i dalje i posle toga konačno izlazim, žurim da se obrišem, navlačim dugu haljinu i džemper koji uvek nosim, koliko god bilo toplo („džemper i na plaži“ – kao što je nekada govorio Emčo) i pokušavam da ne cvokoćem prejako.

– *Sada idemo na pivo – govori Emčo.*

Mislim o tome kako bih više volela topao tuš i čaj s konjakom, ali krećem. Žao mi je ako moram da prođem kroz nudistički kamp u dugoj haljini i džemperu, ali tako stoje stvari. Zato je pak Emčo reprezentativan – ide go iza mene, beo i zaokrugljen, kao čudovišna velika beba s rancem na leđima.